

WEST-VLAAMSE ARCHEOLOGICA

2

1986

Cools E., 1986: "Een fragment van een 'Knight jug' uit Wenduine", *West-Vlaamse Archeologica* 2, 59-60.

Scan uit jaargang 2, 1986, ter beschikking gesteld via www.vobow.be. Alle rechten blijven bij de verantwoordelijke uitgever, de V.O.B.o.W. (Vereniging voor Oudheidkundig Bodemonderzoek in West-Vlaanderen). Overname is toegelaten mits verwijzing naar het tijdschrift.

EEN FRAGMENT VAN EEN 'KNIGHT JUG' UIT WENDUINE

E. COOLS

Het strand te Wenduine (gemeente De Haan) is sinds lang bekend als archeologische vindplaats¹. Vooral Romeinse, maar ook heel wat middeleeuwse vondsten zijn er aan het licht gekomen en een aantal van deze voorwerpen is permanent tentoongesteld in het voormalig gemeentehuis van Wenduine².

Bij een eerste summier onderzoek van een omvangrijke privé-verzameling³ werd onze aandacht getrokken door een zwaar beschadigd beeldfragmentje dat oorspronkelijk deel uitmaakte van de karakteristieke versiering van een *knight jug*. Deze benaming — letterlijk vertaald: ridderkan — is te verklaren door de aanwezigheid van twee tot vier geharnaste en van een schild voorziene ridderfiguurtjes op de schouder van de kan. Deze plastiekjes zijn vrijstaand, in tegenstelling tot de rest van de versiering die meestal is uitgevoerd in oplegwerk. Vaak worden de ridders voorgesteld gezeten op een paard, waarvan hals en kop eveneens vrijstaand zijn uitgevoerd. In enkele gevallen zijn deze figuurtjes gecombineerd met herten, uitgevoerd in oplegwerk, en gaat het kennelijk om de uitbeelding van een jachttafereel⁴. Soms is ook een (gedeeltelijke) ridderfiguur aangebracht op de cilindervormige uitgietuit⁵. Ridderkanen moeten eerder als pronkstukken dan als huishoudelijk vaatwerk beschouwd worden.

Het beeldje uit Wenduine is, zoals gezegd, sterk beschadigd (fig.). Slechts een paar details zijn nog herkenbaar: de ogen, die blijkbaar met een stempeltje werden ingedrukt, en het bovendeel van het hoofd, of beter gezegd van de pot-helm. Het vrij harde baksel is lichtgrijs op de kern, vuilgeel op de breukvlakken en okerkleurig tot lichtoranje op de buitenzijde, die trouwens grotendeels bedekt was met het typisch groene loodglazuur⁶. De aard van de (zeer fijne) verschraling kon niet vastgesteld worden. Aangezien bij de vondst geen andere gelijkaardige scherven aangetroffen werden en gezien de aard van de beschadigingen, is het niet uitgesloten dat het beeldje nog enige tijd als kinderspeelgoed heeft dienst gedaan.

Knights jugs behoren tot de groep van het hoogversierd laat-middeleeuws aardewerk dat globaal te dateren is in de 13de en 14de eeuw⁷. Ze werden vooral vervaardigd in Oost-Engeland, o.m. te Nottingham, Grimston en Scarborough.

(1) Zie o.m. het overzicht bij BAUWENS-LESENNE 1963.

(2) Voor de betekenis van Wenduine in de Romeinse tijd en de middeleeuwen, zie respectievelijk THOEN 1978, LEPEER 1974 en VERDUYN 1960.

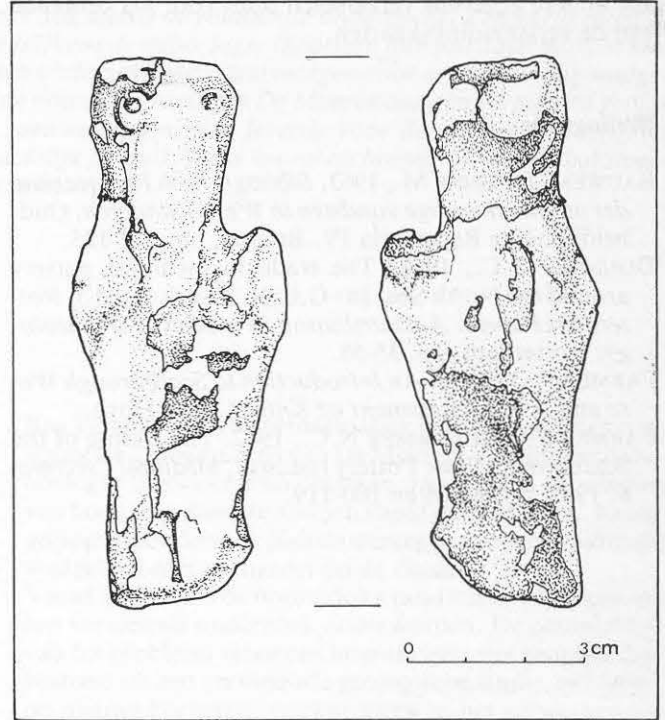
(3) Deze verzameling is het resultaat van ruim twintig jaar geduldig zoeken door ons medelid A. De Turcq, die we hier hartelijk danken voor zijn medewerking.

(4) Zie bvb. FARMER 1979, p. 30, fig. 9.4 en p. 35, fig. 10.

(5) Zie bvb. DUNNING 1968, p. 42, fig. 13 en 15.

(6) Waar het glazuur in een dunne laag werd aangebracht is het doorschijnend en lichtgroen, waar de laag dikker wordt varieert de kleur van donkergroen tot zwart. Niet zelden is onder zwakke vergroting een craquelé-patroon merkbaar. Zeer typisch zijn de regenboogkleuren die onder bepaalde belichtingshoeken zichtbaar worden.

(7) Voor een grondige studie van deze aardewerkgroep in onze streken, zie VERHAEGHE 1982.

Een fragment van een 'Knight Jug' uit Wenduine.

Vooral de produkten van dit laatste centrum — ook wel bekend onder de bredere benaming 'Yorkshire Ware' — zijn goed bestudeerd⁸ en omvatten een vrij gevarieerd gamma van vaatwerk. Deze waar is verspreid over de oostkust van Engeland en Schotland en langs de kusten van NW-Europa, o.m. tot in Bergen (Noorwegen). In Nederland zijn vondsten bekend uit Leiden en Aardenburg, in West-Vlaanderen is er een bovendeel van een *knight jug* aanwezig in de verzameling van het Gruuthuuseum te Brugge en werden zo'n twintig scherven gevonden te Raversijde⁹. Ongetwijfeld moeten deze vondsten gezien worden in verband met de toenmalige handelsrelaties, meer bepaald met het scheepsverkeer¹⁰. Aan de hand van de hierboven opgesomde vindplaatsen is het nu reeds duidelijk dat er in West-(en Zeeuws-)Vlaanderen twee regionale verspreidingsgebieden voorkomen: enerzijds de vissersplaatsen op de kust en in de Scheldemonding en anderzijds de handelsnederzettingen langs het Zwin. Het is dan ook voorspelbaar dat in die regio's nog meer Engelse importwaar zal opdui-

(8) Zie RUTTER 1961 en vooral FARMER 1979, FARMER & FARMER 1982, PEARSON 1982 en WATKINS 1982.

(9) Verzameling Cools-Mortier, publicatie in voorbereiding.

(10) Gegevens uit Engelse historische bronnen zijn in dit opzicht bijzonder interessant. Bij wijze van voorbeeld: van september 1307 tot juli 1308 waren driekwart van het aantal handelaars die invoerrechten betaalden te Scarborough, Vlamingen. De kaairechten die in 1322 in dezelfde haven geïnd werden vielen eveneens voor het grootste deel ten laste van Vlaamse handelaars. (Pers. mededeling van dhr. & mevr. Farmer, waarvoor onze dank).

ken. Dergelijke vondstmeldingen (liefst met complete vondstgegevens, beschrijving, tekeningen en foto's) zullen ongetwijfeld ten zeerste gewaardeerd worden door Mr. & Mrs. P. Farmer, 124 Mackie Avenue, Patcham, Brighton BN1 8RD, Sussex, die van plan zijn in 1986 de typologie van de Scarborough-waar te publiceren en uiteraard ook alle andere gegevens verzamelen o.m. voor het opstellen van de verspreidingskaarten.

Bibliografie

- BAUWENS-LESENNE M., 1963. *Bibliografisch Repertorium der oudheidkundige vondsten in Westvlaanderen*. Oudheidkundige Repertoria IV. Brussel, pp. 122-125.
- DUNNING G.C., 1968. The trade in medieval pottery around the North Sea. In: G.C.N. RENAUD (ed.), *Rotterdam Papers. A contribution to medieval archaeology*. Rotterdam, pp. 35-58.
- FARMER P.G., 1979. *An Introduction to Scarborough Ware and A Re-Assessment of Knight Jugs*. Hove.
- FARMER P.G. & FARMER N.C., 1982. The Dating of the Scarborough Ware Pottery Industry, *Medieval Ceramics* 6, 1982, pp. 66-86 en 100-119.

- LEPEER E., 1974. *Vin Dune an de zee*. Wenduine.
- PEARSON T., 1982. The Dating of Scarborough Ware, *Medieval Ceramics* 6, 1982, pp. 87-93.
- RUTTER J.G., 1961. *Medieval Pottery in the Scarborough Museum. 13th. & 14th. Century*. Scarborough and District Archaeological Society Research Report No. 3. Scarborough.
- THOEN H., 1978. *De Belgische Kustvlakte in de Romeinse Tijd. Bijdrage tot de studie van de landelijke bewonings-geschiedenis*. Brussel. Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Klasse der Letteren, XL, Nr. 88.
- VERDUYN P., 1960. *Geschiedenis van Wenduine*. Wenduine.
- VERHAEGHE F., 1982. Laat-middeleeuws hoogversierd aardewerk in de Lage Landen. In: G.C.N. RENAUD (ed.), *Rotterdam Papers IV. A contribution to medieval archaeology*. Rotterdam, pp. 151-173.
- WATKINS G., 1982. Scarborough Ware from Hull, Aberdeen and Bergen: some brief comments on the Farmers' chronology, *Medieval Ceramics* 6, 1982, pp. 94-99.